№ 72 ՈՒՐԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 21 — 1900 — ՈՒՐԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 21 № 72

ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ. Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Միջնորդներ են հարկաւոր.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Մեր պահպանողականները. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Նամակ Դերբէնտից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Սիրել ամբողջ աշխարհը...

ՄԻՋՆՈՐԴՆԵՐ ԵՆ ՀԱՐԿԱՒՈՐ

Միաբերան ամենքը ընդունում են, որ պէտք է օգտակար գրքեր տարածել ժողովրդի մէջ. բայց ոչ մի ժամանակ այնքան թոյլ չէ եղել գրքեր տարածելու եռանդը, որքան ներկայումս: Մի քանի տարի առաջ գաւառական ինտելիգենտ ոյժերը, ուսուցիչները և մասնաւոր անձինք իրանց վրա էին վերցնում միջնորդի դերը և ձեռք բերելով նոր լոյս տեսած հանրամատչելի գրքերը՝ տարածում էին ժողովրդի մէջ: Մի քանիսը նոյն իսկ ուսումնասիրում էին գրքերի պահանջի բնաւորութիւնը և իրանք էլ ընդունում էին իրանց վրա ղեկավարողի պաշտօն ընթերցանելի գրքերի ընտրութեան գործում: Գաւառական մի քանի խուլ անկիւններում աջողվեց գրքեր տարածելու գործին տալ որոշ կազմակերպութիւն, որով ապացուցվեց, որ գրքերը կարող են պահանջ դառնալ նաև յետ ընկած գիւղում, եթէ գրավաճառութիւնը կարողանայ յարմարվել գաւառական պայմաններին: Սակայն գաւառական ոյժերից շատերը ցրվեցին, կամ սառեցին իրանց առաջին ոգևորութիւնից և օգտաւէտ ու անհրաժեշտ գործը նորից անշարժութեան շրջանի մէջ ընկաւ:

Թիֆլիսի գրավաճառները, ի միջի այլոց, նկատել են, որ վերջին տարիների ընթացքում պակասել է էժանագին գրքերի պահանջը և վաճառվող գրքերի մեծ մասը պատկանում է ստուար և միջին մեծութեան հրատարակութիւնների շարքին: Առաջ մեծ քանակութեամբ պահանջվում էին 2—3—5—10—20 կոպէկանոց գրքեր, իսկ այժմ այդպիսի գրքերը մնում են անվաճառ, իսկ $^1/_2$—1—2 րուբլիանոց գրքերը սպառվում են:

Ի՞նչ է արդեօք այդ երևոյթի պատճառը: Արդեօ՞ք այն, որ իսկապէս ընթերցողները այլ ևս չեն բաւականանում փոքր բովանդակութեամբ գրքերով և պահանջ ունեն աւելի լուրջ ընթերցանութեան, թէ փոքր և էժան գրքերը կարօտ են բարեփոխութեան, որպէս զի նրանք կենսական պահանջներին համապատասխան լինեն: Այդ հարցին բաւարար պատասխան տալու համար պէտք է անշուշտ դիտողութիւններ կատարել այն տեղերում, ուր տարածվում էին գրքերը: Բայց մենք կարծում ենք, որ ներկայ դէպքում մեծ դեր է կատարում միջնորդի պակասութեան խնդիրը:

Մենք հաւատացած ենք, որ եթէ մեր ժողովրդական մասսային մօտեցողներ լինէին և կազմակերպէին կանօնաւոր հիմքերի վրա գաւառական գրավաճառութեան գործը, ազգաբնակութիւնը նորից ցոյց կը տար գրքեր կարդալու իր պահանջը և կը սպառէր ժողովրդական գրականութեան ճիւղին վերաբերեալ հրատարակութիւնները: Ժողովուրդը առանձին-առանձին դէպքերում մեծ գումարներ չէ կարող ծախսել գրքերի վրա, բայց իր հաւաքական ամբողջութեան ոյժով նա կարող է դառնալ գրքեր սպառելու մի ընդարձակ վաճառանոց, որի համար կարող է հաստատ հիմքերի վրա աշխատել հրատարակչական գործը, աստիճանաբար ընդարձակելով իր ծաւալը:

Սակայն այդ նպատակին հասնելու համար պէտք է հեշտացնել գրքերի մուտքը դէպի ժողովրդի խորքերը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

1884 թւին, Ներսէս պատրիարքի փառաւոր թաղումից յետոյ, Գրիգոր Արծրունին Շվէյցարիայից գրում էր «Արեւելք» լրագրի մէջ. «Հայերը իրանց գործիչներին միայն թաղել գիտեն»: Աւելի լաւ պատկերացնել հայի վերաբերմունքը դէպի իր գործիչները հազիւ թէ կարելի լինի: Մի տմարդի, անխիղճ վերաբերմունք, որի պատճառով իր ազգի համար աշխատող հայը կենդանութեան միջոցին մի թշուառ էակ է, աղքատ, քաղցած, արհամարհված, իսկ մահից յետոյ փառաւոր ծէսերի, արտասունքների, երբեմն նաեւ գեղեցիկ մահարձանների արժանի դիակ: Այս իրողութիւնը այնքան առատ է փաստերով, որ կարող է միանգամայն խեղդել ամեն մէկին, եթէ նա սկսէ մի մի թւել այն մարդկանց, որոնք իբրեւ կենդանի նահատակ, իբրեւ իրանց ազգի անբարեխղճութեան ցաւագար զոհեր իջել են զարդարուն գերեզմանների մէջ: Պէշիկթաշլեանը, Պարոնեանը, Գամառ-Քաթիպան—սրանք հնչուն անուններ են, որոնք յայտնի են դարձնում ամեն մէկին, թէ ինչպէս խոշոր տաղանդները մեռնում են ծայրայեղ աղքատութեան մէջ: Բայց քանի քանի համեստ մշակներ են մեռել կատարեալ անյայտութեան մէջ, իրանց շրջապատի բարբարոսական անտարբերութեան մատնված: Պետրոս Դուրեան իր նամակներից մէկի մէջ գրում էր. «Գերեզմաններ կան, որոնք մի մի հրաբուխներ պիտի լինէին»: Եւ անշուշտ այդ տեսակ գերեզմանների մէջ են պառկած հայոց գործիչներից շատ շատերը: Ահա դրանցից մէկը—Դաւիթ Սարգսեան: Դա ուսուցիչ էր Կ. Պոլսում. տասն եւ չորս տարի իր պաշտօնը վարելուց յետոյ հոգեկան հիւանդութիւն ստանալով, վերջին ապաստան գտաւ Ազգային հիւանդանոցի մէջ, ուր եւ մեռաւ: Աւելորդ է ասել, որ նա ոչինչ չունէր. աւելորդ է այն էլ ասել, որ հիւանդանալուց յետոյ նա զրկված էր դրամական միջոցներից եւ նրա ընտանիքը քաղցած մնաց: Մեռաւ նա. գերեզմանի վրա փառաւոր ճառեր արտասանվեցան, շատերը յիշեցին թէ ինչ բարեխիղճ ուսուցիչ էր նա: Գովեցին, օրհնեցին ու հեռացան: Հասարակական պարտականութիւնը կատարված է. եւ ոչ ոք չը մտածեց անգամ թէ ինչ ցաւեր թողեց նա այս աշխարհում իբրեւ հայր եւ ամուսին: Եւ «Արեւելք» լրագիրը, այդ անբաղդ մարդու թաղումից երկու շաբաթ յետոյ, փորձում է լացացնել մարդկանց սրտառուչ խօսքերով, որպէս զի չը մոռացվեն Սարգսեանի որբերը: Երկու շաբաթ միայն—եւ որբերը մոռացվելու վտանգի մէջ են, պէտք է նրանց համար բարեխօսել քարասիրտ հասարակութեան առաջ:

Տասնըչորս տարուան պատուաւոր պաշտօնավարութենէ մը վերջը, հայ մանուկներու դաստիարակութեան համար, իր կեանքին ամէնէն աղուոր ու բեղմնալից օրերը մաշեցնելէ վերջը, մինչեւ սիրով ու գուրգուրանքով կազմած ընտանեկան անոյշ բոյնէն հեռու, ազգային Հիւանդանոցին մէկ անկիւնը, կնքեց իր մահկանացուն, սիրտը անբացատրելի տրտմութեամբ մը համակուած, իր սիրած էակներուն անստոյգ ապագային համար: Տարաբախտ Սարգսեան, գերազանցապէս մեծ գործի մը այդ համեստ մշակը, որուն ցաւին դէմ դարման չը գտաւ գիտութիւնը, աչքերը աշխարհի լոյսին յաւիտեան գոցելէ առաջ, ազգին կտակեց իր պաշտած ամուսինն ու զաւակները, բայց մեզմէ ոչ ոք չի կրնար ըսել ապահովապէս, թէ այս վերջին խորհրդաւոր վայրկենին, կսկիծ մը չը մորմոքեց իր ամուսնի ու հօր զգայուն սիրտը, թէ ցաւի անբացատրելի հառաչ մը չանցաւ հոգիէն, իր թողած որբերուն ապագային համար: Այդ որբերը, որ հօրերնուն նոր գոցուած գերեզմանին քով, պատառ մը չորաբեկ հացերնուն կը խառնեն իրենց աղի արցունքները, այդ որբերը ազգին զաւակներն են, հիմայ ամէնէն աւելի. ամէն հայ անհատի հարազատ եղբայրներն են անոնք, իրենց անփորձ հասակին մէջ զարնուած ցաւերուն ամէնէն մեծովը, սիրոյ ու խնամքներու կարօտ: Ու սեւերու մէջ այդ վշտահար կինը, որ կորուսած ամուսինը պիտի մոռնայ պահիկ մը՝ զաւակներուն սիրոյն համար, ազգին մէկ անտէր աղջիկն է ան, մեր ամէնուս մէկ հարազատ քոյրը, որուն վրայ ծանրացաւ բախտին անողորմ բազուկը, եւ որուն բան մը պարտական ենք ամէնքս ալ:

Խեղճ հայոց ուսուցիչ եւ առհասարակ խեղճ հայ աշխատաւոր: Տարիներով տանջվել ազնիւ գործի համար, ատել, ծաղրել «կեանքի խնճոյքը», ուր լիութիւնները վայելում են թալանողները, կողոպտողները եւ աւազակային արհեստի միւս նրբութիւններին սովորածները,—եւ ապա քաղցած գերեզման գնալ, յուսալով որ կը լինեն մարդիկ, որոնք կասեն թէ քո թողած որբերը ազգի երեխաներն են, իսկ դրանց մայրը՝ ազգի աղջիկն է... Շա՜տ մեծ մխիթարութիւն: Հօ գիտենք թէ ինչ տեսակ ծնողներ կարող են լինել այդ «ազգ» ասվածները: Դրանք այն տեսակ ծնողներից են, որոնք իրանց երեխաներին քար են տալիս հացի տեղ եւ օձ—ձկան տեղ: Անպարտաճանաչ, հետեւաբար եւ անբարոյական հասարակութեան մէջ քանի քանի այդ տեսակ որբեր կան... Ահա նոյն «Արեւելքի» մէջ տեսնում ենք նուիրատուութիւններ յօգուտ այդ ուսուցչի որբերի: Նոյն այդ սրտառուչ յօդուածի հեղինակը հանգանակութիւն է սկսել եւ հաւաքել է ընդամենը 561 ղրուշ: Զը գայթակղվէք, ընթերցող, այդ «հինգ հարիւր» թուանշանից: Ղրուշները վերածեցէք ռուսաց փողի եւ կը ստանաք ամենաշատը 52—53 րուբլի... Զե՞ք զարմանում այս «առատութեան» վրա, նկատի առնելով որ փառաւոր թաղումից երկու շաբաթ է անցել, որ լրագիրները շատ են գրել եւ յորդորել անտէր մնացած մի ամբողջ ընտանիքին օգնելու մասին: Հապա ինչ կը լինի այդ ընտանիքի դրութիւնը այն ժամանակ, երբ գերեզմանի քարը կը սկսէ կամաց կամաց ծածկվել մոռացութեան մամուռով...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍԻՐԵԼ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԸ...

(Ի. Պոտապենկօյի)

Տասնեւութ տարեկան էի, եւ ոչ ոք չէր հասկանում իմ տկարութիւնը:

Տասնեւութ տարեկան էի եւ ոչ ոք չէր հասկանում, որ նոյն իսկ այդ էր իմ հիւանդութիւնը: Այո, երիտասարդութիւնը հիւանդութիւն է, դա մի ջերմ է, որ տաքացնում է մարդու արիւնը զառանցանքի աստիճանին հասցնելու չափ:

Տասնեւութ տարեկան էի, երբ դժբաղդութիւնը հարուածեց ինձ, որից բնաւորութիւնս ըզգալի կերպով փոխվեց: Զը նայած բարձր հասակիս եւ վերին շրթունքներիս վրա արդէն սեւացող բեխերիս, ես զուարթ եւ անհոգ էի, պատրաստ ընկերներիս շրջանում ամբողջ ժամերով դուրս տալ հազար ու մի տեսակ հաճելի ցնորքներ, յիմարութիւններ անել երեխայի նման եւ անվերջ ծիծաղել—այդ բոլորից յետոյ յանկարծ դարձայ մռայլ եւ մելանխոլիկ:

Սկսեցի առանձնանալ եւ փախուստ տալ հասարակութիւնից, միայնակ փակվում էի սենեակումս, մտածմունքների մէջ խորասուզված ման էի գալիս մի անկիւնից դէպի միւսը, առանց ինձ հալածող տխուր մտքերից բաժանվել կարողանալու:

Մի շաբաթվայ ընթացքում այնքան փոխվեցի, որ դժուար էր ճանաչել ինձ: Թշերիս վարդերն անհետացան, աչքերս խորն ընկան եւ աւելի լայնացան, ճակատիս վրա յայտնվեցին կնճիռներ, իսկ դէմքս երկար նեղութիւններից փորձված մարդու արտայայտութիւն ստացաւ:

Իմ առաջվան պարզ ժպիտը, որի մէջ այնքան մանկական պարզութիւն կար, այլ եւս եւ ոչ մի բան չէր կարող երեւան հանել: Ես, ութերորդ դասարանի լաւ աշակերտներից մէկս, որին պատրաստում էին մեդալ ստանալու համար, որով պարծենում էին դաստիարակներս եւ ծնողներս, մի կողմ դրի բոլոր գրքերս եւ ապուշի անտարբերութեամբ էի նայում ուսուցիչներիս եւ դաստիարակներիս, երբ նրանք զանազան հարցերով դիմում էին ինձ:

Վերջապէս ինձ վիճակվել էր երկիւղ ու սարսափ ազդել ոչ միայն ընկերներիս, ուսումնարանի պաշտօնեաների եւ ազգականներիս շրջանում, այլ եւ ամբողջ քաղաքի բնակիչների մէջ: Արդէն ամենքին յայտնի եղաւ իմ գլխից անցած պատմութիւնը՝ թէ ինչպէս ատրճանակ էի գնել, մնաս բարեւի նամակներ էի գրել եւ արդէն պատրաստել էի ատրճանակի սառն փողը մօտեցնել ճակատիս եւ վերջ տալ կեանքիս... բայց նոյն այդ վայրկենին, ինչպէս եւ միշտ պատահում է այդ տեսակ դէպքերում, սենեակս մարդիկ մտան եւ խանգարեցին իրագործել...

Այդ դէպքից յետոյ արդէն վճռել էին ինձ վրա առանձին ուշադրութիւն դարձնել: Գիւղից քաղաք եկաւ հայրս, բժիշկներ հրաւիրեց, սկսեցին զննել ու հարց ու փորձ անել: Եւ այդ ամենի հետեւանքն այն եղաւ, որ բժիշկներն ինձ անպայման հանգստութիւն տալու դատավճիռը կայացրին:

Բայց ոչ ոք, ոչ ոք չէր հասկանում իմ հիւանդութիւնը:

Ես յոգնած չէի, ուստի եւ հանգստանալու կարօտութիւն բոլորովին չունէի: Դասերս պատրաստելն ինձ համար շատ հեշտ էր եւ ես ամենեւին յոգնած չէի: Բայց արդէն տասնեւութ տարեկան էի, իսկ այդ հանգամանքը ոչ ոք չէր ուզում ուշադրութեան առնել:

Այս դէպքը գլխիս պատահեց մեծ պասին, Զատկից մօտ երկու շաբաթներ առաջ: Բժիշկները յոյս ունէին, որ արձակուրդների միջոցին ես բաւական լաւ կը հանգստանամ եւ այդպիսով ժամանակ չեմ կորցնի եւ զատկական արձակուրդից յետոյ կը սկսեմ պարապմունքներս դարձեալ կանօնաւոր շարունակել:

Հայրս ինձ տարաւ գիւղը: Ո՜հ, ինչ տեսակ կեանք պատրաստեցին ինձ համար այնտեղ: Շրջապատված հօրս, մօրս եւ տասն եւ վեց տարեկան քրոջս՝ Նադիայի քնքոյշ հոգատարութիւններով, որը չը կամենալով որ ես գիւղում միայնակութիւնից տխրեմ, ժամանակից առաջ թողել էր պանսիօնը եւ շտապել եկել գիւղը, շրջապատված այսքան սիրով եւ հոգատարութիւններով ասում եմ, ես ինձ զգում էի ոտքերս ու ձեռքերս այդ սիրոյ ցանցերով կապոտած ու բանտարկվածի մէկը:

Նրանց մտքովն էլ չէր անցնում թէ որքան մեծ անհոգատարութիւն էր ինձ պատճառում ինձ հաճելի լինելու նպատակով նրանց արած իւրաքանչիւր քնքոյշ պատրաստականութիւնը, իսկ այդ քնքոյշ պատրաստականութիւնները կրկնվում էին ամեն մի րոպէ եւ ամեն մի վայրկեան: Այդպէս վարվելով նրանք հետեւում էին բժշկի տուած պատուէրներին, որը շաբաթը երեք անգամ քաղաքից գալիս էր ինձ տեսնելու եւ միշտ կրկնում «հանգստութիւն, հանգստութիւն եւ անպայման հանգստութիւն, հնարաւոր եղածին չափ քիչ տպաւորութիւններ: Նրա ուղեղը, նրա ներվերը պէտք է քնեն, նրանք պէտք է քնով կշտանան, որ ապա թէ ամրանալ կարողանան»:

Այդ պատճառով էլ ոչ ոք մեզ մօտ չէր գալիս. մեր տունը, որը սովոր էր իր պարզ հիւրասիրութեամբ գրաւել բոլոր դրացիներին, կարծես ամենից մոռացվել էր: Ինձ չէին թողնում գնալ այնպիսի տեղեր, ուր ժողոված էին լինում երեք չորս մարդուց աւելի: Ինձ թոյլ էին տալիս միայն տան մօտիկ եղած մեր

ՄԵՐ «ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆՆԵՐԸ»

II

Դարերի ընթացքում մուսուլմանական տըմարդի բռնութիւնը այլանդակել է հայի հոգին։ Հայը ստիպված է եղել յարմարվել մի այնպիսի հասարակական միջնավայրի, ուր տիրում է անզուսպ քմահաճութիւն, ուր կեանքի մէջ աջողութիւն ունենալու համար ներելի է համարվում ամեն միջոց։ Հայի սպառնալիքը հայի դէմ արտայայտվել է հետեւեալ բնորոշ խօսքերով. «տես, կը գնամ կը մատնեմ, կը թուրքանամ!»։

Եւ սարկական մթնոլորդում այլասերված հայը, երբ ընկաւ մի այլ հասարակական միջնավայրի մէջ, ուր օ ր ի ն ա չ ա փ ե ւ ո չ ք ը մ ա հ ա ճ կ ա ր գ ե ր ե ն տ ի ր ու մ—նա շարունակեց իր հին սովորութիւնները։ Իրականութիւնը ցոյց է տալիս, որ հայը ուղղակի անընդունակ է դարձել իր ներքին գործերում կարգ-կանոն եւ օրինականութիւն մտցնելու. Նրա մէջ կարծես միմիայն ստոր բնազդումները եւ հակակազմակերպական կողմերը լինեն զարգացած։ Եւ այդ բանի մէջ համոզվելու համար բաւական է անաչառ քննութեան ենթարկել հէնց մեր ռուսահայոց դպրոցական եւ հոգեւոր վարչական գործերը, սկսած նոյն իսկ 60-ական թւականներից, երբ Ռուսաստանում փչեց վերանորոգիչ կենսաբեր հովը։

Այդ քննութիւնը ցոյց կը տար, որ մեր մէջ հին ասիական քմահաճ կարգերի կողմնակից են հէնց այն մարդիկ, որոնք իրանց «պահպանողական» են համարում։ Եւ չը պէտք է կարծել, որ այդ փսասակար խումբը բաղկացած է միայն տգէտ ադաներից եւ ոչ պակաս տգէտ եւ ընչաքաղց սրբազաններից։ Բանն այն է, որ այդ մեր «ազգային պարծանքները» ոչինչ չէին կարող անել, եթէ նրանց թեւ ու թիկունք չը լինէին զանազան «ի ն տ ե լ ի գ է ն տ» գ ե ա գ ա ն ե ր։ Այսինքն, մի փորհացի համար ադաների եւ սրբազանների չէմքերը մաշող պնակալէզ տիրացու «մանկավարժները», արհեստաւորի բթամտութեամբ հարուստ պատուէրներ սպասող «բժիշկները», բանկիրների եւ վաշխառուների «գործերի» պաշտպան եւ «պատուաւոր դիրքի» համար մեռած մեր «փաստաբանները», հրաշալի «գէշէֆտներ» անող մեր «ինժէներները» եւ զանազան գրական «մեծապատիւները»։ Ահա ովքեր են մարմնաւորում, ձեւակերպում մեր «բօրսային զարդ» ադաների եւ քմահաճութեան ներկայացուցիչ սրբազանների «հասարակական» տենչերը։ Ահա ովքեր են «սկզբունքի» վերածում նրանց բթամտութեան եւ կրքի բարբաջանքները։

Մեր այդ «ինտելիգէնտ պահպանողականները» իրանց համար շատ ձեռնտու են համարում մեր ներքին գործերում տիրող քաոսը. մեր այդ պարազիտները ուզում են միշտ պղտոր ջուր, որպէս զի աճեն, բազմանան եւ վայելեն կեանքի «բարիքները»։ Իսկ լաւագոյն դէպքում մեր ինտելիգէնցիայի որոշ մասը չէզոք դիրք է բռնում ու երեւան է հանում մի այնպիսի անտարբերութիւն, որին կարող է նախանձել նոյն իսկ դալար մարգագետնում արածող կ ո վ ը։ Եւ ինչ է հարկաւոր այդ կովին, երբ նրա ոտի տակ փռված է հիւթալի խոտ։ Նա լաւից իր փորը կը լցնի, ապա կը պառկի եւ հանգիստ իր համար կը սկսի որոճ անել... Քէֆը նրանն է... Ուրեմն այդ անտարբերները նոյնքան նշանակութիւն ունեն մեր կեանքում, որքան այդ կովը։

Սակայն ով պէտք է ընդդիմանայ այդ «պահպանողական» կոչված ցեցերի արարքներին. ժողովուրդը, մանաւանդ մեր, առանց ղեկավարների ոչինչ չէ կարող անել եւ ահա մի սակաւաթիւ կուսակցութիւն, որ խիկապէս հոգով մկրտվել է եւրոպական լուսաւորութեան աւազանում, որ կողմնակից է օրինաչափ կարգերի եւ թշնամի ամեն տեսակ քմահաճոյքների, որ զզվելով թօթափել է իրանից մահմէտական րէժիմին յատուկ հակահասարակական ստոր սովորութիւնները — ահա այդպիսի մարդկանցից են բաղկացած մեր «պահպանողականների» հակառակորդները։ Այդ խիկական ազատամիտները ուզում են պահպանել մեր կեանքում միայն այն, ինչ որ իր մէջ կրում է առաջադիմական առողջ կորիզ։

Այդպէս, օրինակ, ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը ձգտում է ը ն տ ր ո ղ ա կ ա ն կարգերով բարենորոգել իր հասարակական կացութիւնը. Ռուսաստանում եւս Ալէքսանդր II-ի վերանորոգիչ կոչից յետոյ մուտք գործեց այդ վեհ սկզբունքը եւ այսօր «Сѣв. Курьеръ»-ի պէս արմատական մի թերթ ցանկութիւն է յայտնում տեսնել այդ ընտրողական սկզբունքը տարածված եւ ռուս ծխականների ժողովներում. Նա առաջարկում է, որ եկեղեցական պաշտօնեաների ընտրութիւնը կախված լինի ծխականներից *)։ Իսկ մեր «պահպանողականները» ոչ միայն չեն ուզում պահպանել այդ միակ լուսաւոր կողմը մեր խաւար կեանքում, այլ նոյն իսկ ճիւաղային քրքիջով ոտի տակ են տալիս, ցեխի մէջ են կոխոտում այդ վեհ սկզբունքը, քար քարի վրա չեն ուզում թողնել, եթէ այդ սկզբունքը իրանց ձեռնտու չէ։ Եւ այդպէս ահա մենք, հայերս, խեցգետինների նման յետյետ ենք գնում. ընտրողական սկզբունքից դիմում ենք քմահաճականին, չենք ուզում ընտրել, այլ խնդրում ենք ն շ ա ն ա կ ե լ թէ հոգաբարձուներ, թէ տեսուչներ եւ թէ քահանաներ։ Մենք ինքներս, յանձին մեր պահպանողականների, ժողովրդական ձայնը զոհում ենք կղերի եւ ադաների քմահաճոյքին։ Իսկ որ դա ճիշդ այդպէս է՝ մենք տեսնում ենք ամեն օր մեր կեանքում։ Եթէ հարկաւոր է հազարաւոր իրողութիւններին աւելացնել եւ մի աւելորդ փաստ՝ դրա համար բաւական է արձանագրել այն կեղտոտ արարքները, որ իրանց թոյլ տուին Մօսկվայի հայ գաղութի «պահպանողականները» քահանայական վերջին ընտրութիւններից յետոյ, երբ օրինական ճանապարհով պարտութիւն կրեցին։ Բայց դրա մասին յետոյ։

Լեւոն Սարգսեան

*) Տես. „Прихожане и притчъ“ № 146 և „Выборъ приходскаго духовенства“ № 157 յօդուածները։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք Ախալքալաքի երկրաշարժից վընասվածների օգտին.

Ա լ ե ք ս ա ն դ ր օ պ օ լ ի ց՝ կոյր աշուղներ Համբարձում Ադամեանից եւ Անտօն Անտօնեանից 25 րուբլի, որ հաւաքված է աշուղների ամբողջ դասակարգից։

Բ ա լ ա խ ա ն ի ի ց՝ «Փուրամ» ընկերութիւնից 3 րուբլի։

Ղ զ լ ա ր ի ց՝ հոգեւոր կառավարութիւնից ստացած 506 րուբլի գումարի («Մշակ» № 67) նուիրողների ցուցակը. Եզ. Միշվելեանց 25 ր., Փոքրիկ Իսկուհի 5 ր., Յ. Մելքումեան 10 ր., Ս. Միրզեան 2 ր., Յ. Մեհրաբեան, Ս. Ստեփանեան, Շիրվանբէգով—3-ական ր., Մ. Մոսէսով 2 ր., Մ. Սարդարեան 1 ր., Յ. Սվեշնիկեան, Յ. Ջուրաբեան—3-ական ր., Ե. Գորգեան, Գ. Գոզերգեան, Մի ոմն—5-ական ր., Աւագեան 50 կ., Օ. Կոստանով 5 ր., Գ. Մկրտումեան 20 կ., Յ. Թուպեան 50 կ., Ս. Սողոմոնեան 5 ր., Մեժլումեան, Ս. Ղազարեան—1-ական ր., Ն. Ղամբարով 5 ր., Ի. Ստեփանով 2 ր., Վ. Սազբանդեան 50 կ., Մ. Պապովեան, Գ. Բալասանեան, Կ. Անանիով—5-ական ր., Զ. Այվազեան 50 կ., Մ. Երուսաղէմեան 1 ր., Ս. Կիտաեվ 50 կ., Մ. Մուղալյեան 3 ր., Ս. Ցարութիւնեան, Հ. Մոլթանով 50-ական կ., Գ. Աթաբէգեան, Օ. Կոստապրավով, Յ. Աւագեան, Գ. Եարլօկեան—2-ական ր., Պլոտնիկով, Կ. Մանուէլեան, Յ. Պլոտնիկով—1-ական ր., Ս. Կոստապրավեան 2 ր., Ս. Եակուլով 50 կ., Ս. Նիկողոսով 1 ր., Ե. Բայանդուրեան 2 ր., Եզ. Ալէքսանեանց 10 ր., Дерябинъ 1 ր., Կ. Մեսրոպով 3 ր., Յ. Ղուլիջանեան 50 կ., Եղբ. Նարիմանեանց 3 ր., Յ. Անտօնեան 1 ր., Բ. Բաղդասարեան 2 ր., Камбаровъ, Ширманъ, И. Махвеладзе—50-ական կ., И. Баяндуровъ 1 ր., Ա. Այվազով 50 կ., Ковальскій, Յ. Ղամբարեան—1ական ր., Մ. Նանիկեան 40 կ., Մ. Մէլիքով, Հ. Սիմէօնեան—1-ական ր., Շարբաբչեան 20 կ., Անորոշ ստորագրութիւն, Եղբ. Եարալեանք, Ղալամեան—1ական ր., Ե. Ղարիբեան, Ա. Մալախովսկի—3-ական ր., օր. Մոլթանեան 1 ր., Եղբ. Պապովեանցներ 3 ր., Ա. Մեհրաբեան 5 ր., Գ. Ազաբալեան 2 ր., Յ. Մեհրաբեան 5 ր., Հ. Սմբատեան 2 ր., Ի. Նախիտով 1 ր., Եղբ. Ղամբարեանք 5 ր., Գ. Պիտանեան 10 ր., Գ. Բոթայեան 5 ր., Մ. Դամուրչեան 2 ր., Յ. Թադէոսեան 15 ր., Ե. Թոփչեան 5 ր., Գ. Ցովհաննէսեան 2 ր., Ա. Ագլինցեան, Մ. Նիկողոսեան, Գ. Գոզերգեան—1-ական ր., Ն. Անանեան 7 ր., Ա. Բարսեղեան, Գ. Միշվելով—1ական ր., Մեզպյեան, Ա. Ռուշանեան—3-ական ր., Գ. Ֆիլեան 10 ր., Մ. Գրիգորով 5 ր., Գ. Ազարէգով, Գ. Զամուկով, Յ., Զլատարեան, Ղ. Կարանեան—1-ական ր., Ղազար Կարանեանցի ձեռքով ժողոված 7 ր. 35 կ., Յ. Իւզբաշեան 2 ր., Գ. Սուրմայեան 1 ր., Գ. Մէլիքեան 5 ր., Զուրջումանեան, Առաքելեան, Մ. Գէորգով—50-ական կ., Մ. Խանզալամով, Ա. Դարգայեան, Գ. Քուչուբէգեան—2-ական ր., Յ. Դաւիթեան 1 ր., Ն. Գոզերգեան, Խ. Ցունցուլեան—2-ական ր., Պ. Մակարեան 1 ր., Մ. Խանազով 50 կ., Ա. Աւետով 15 կ., Խ. Խուբեան 5 ր., Եղբ. Բալասանեանք 3 ր., Ա. Ագլինցեան 5 ր., Կ. Սվեշնիկեան 2 ր., Ա. Թամազեան 10 ր., Գ. Բէբոյեան, տ. Եզ. Կուրանտիլեանց, Յ. Թամազեան—3-ական ր., Ա. Փարեմուզեան 1 ր., Աղաջանեան 3 ր., Յ. Թանդեան, Ե. Սրգիզեան, Ա. Բէգլարեան—1-ական ր., Գ. Թանգոյեան 3 ր., Մ. Սաֆարեան 5 ր., Յ. Մուզլայեան 3 ր., Ա. Տունտունիով 2 ր., Крамскій, Կ. Ազայեան—1-ական ր., Մ. Ցարութիւնեան 2 ր., Մ. Շխինեան 1 ր., Գ. Մկրտչեան 30 կ., Մ. Պարոյեան, Ի. Թարխանեան—1-ական ր., Մ. Առաժանեան, Бондаренко, Ялиновъ—5-ական ր., Ս. Լազարեան 50 կ., Ս. Գոզազեան 25 կ., Յ. Սարգսեան 5 ր., N. N., Դ. Աթաբէգեան—1-ական ր., Աֆթանդիլեան, Кутцъ—3-ական ր., Յ. Զուրաբեան, Ս. Իզմիրեան—25-ական ր., Թ. քահ. Արբակեան, Ոմն քահանայ, Գ. ք. Աւագեան, Կ. Պապովեան—1-ական ր., Ա. Մարտիրոսով 50 կ., Գ. Կօժէմեկիկով 1 ր., Գ. Եղիով 2 ր., Յ. Դօստանեան 1 ր., Գ. ք. Իւզբաշեան 2 ր., Խ. սարկ. Շաթիրեան 1 ր., Հ. Եղիեան 2 ր., Գ. Սահակեան 50 կ., Մ. Երուսալիմսկի 2 ր., Գ. Մէլիքեան 1 ր., Յ. Ցարութիւնեան 50 կ., Ա. Թէլէթեան, Ա. Տէր-Օհանեան—1-ական ր., Անյայտ տիկին 10 ր., Թ. Թամազեան 1 ր., Ե. Մարգարեան 50 կ., Ա. Ֆիլեան 5 ր., Մանուկ Նիկողայոս 1 ր., Եղբ. Թանգեանք 5 ր., Դ. Սաթըբալով, Մ. Ղայթմազեան—2-ական ր., Շ. Մահտեսեան 5 ր., Հ. Թոփչեան 10 ր., Գ. Մեդնիկեան 1 ր., Անյայտ ոմն 5 րուբլի։ (Հանված է ճանապարհածախս 85 կոպէկ)։

Ընդամենը 28 րուբլի։

Մինչեւ այժմ ստացել ենք 34,547 րուբլի $40^1/_2$ կոպէկ, երեք ոսկի ռուպի եւ 50 իտալական լիրա։ Ուղարկել ենք 32,000 րուբլի, 3 ոսկի ռուպի եւ 50 իտալական լիրա։ Մեզ մօտ մնում է 547 ր. $40^1/_2$ կոպէկ։

ՆԱՄԱԿ ԴԵՐԲԵՆՏԻՑ

Ապրիլի 15-ին

Մի քանի տարի առաջ այստեղ կարելի էր գտնել մի խումբ դպրոցաւարտ օրիորդներ, որոնք շատ թէ քիչ մտաւոր պաշար ձեռք բերած՝ եռանդուն կերպով պարապում էին ինքնակրթութեամբ. յաճախ շփվելով գրադարանի հետ, մտադրութեան էին տուել իրանց ընտանիքներում գործածվող զանազան կոշտ ու կոպիտ դաւառաբարբառները, այնքան իւրացրել էին մեր գրական լեզուն, որ թէ շատ հաճելի էր դրանց հետ խօսելը, եւ թէ հեշտ միասին խօսելը՝ մի որ եւ է բարենպատակ գործին աջակցելու համար։

Բայց այժմ մի առանձին խորին ցաւով պէտք է ասել հակառակը։ Այստեղի 16, 17 եւ 18 տարեկան մեր օրիորդների ձեռքին գիրք կամ լրագիր չենք տեսնում, իսկ հայ լրագրի մասին խեղճերը գաղափար անգամ չունեն, թէ կարդան էլ, այն դէպքում միայն, եթէ գիրքը իրանց մօտ գնայ։

Այժմ նկարագրենք, թէ վերոյիշեալ դեռ տարիքով թարմ մեր այդ օրիորդները ինչպիսի պայմանների մէջ են գտնվում եւ ովքեր են դրանց մաքի ղեկավարները։ Դրանք միմիայն շրջապատված են զանազան անկիւններից եկած այաններով, խամջիներով եւ օտար լեզուներ կիսատ-պռատ խօսող, մօդասէր երիտասարդ կանանցով։ Այս վերջիններիս համար, բացի մօդային աշխարհից, ուրիշ ոչ մի աշխարհ չը կայ։ Նրանք խումբ կազմած, իրանց յետեւից քարշ են տալիս իրանց տգէտ խնամքին յանձնված այդ մատաղ օրիորդներին, սրա-նրա տանը բամբասանքի կծիկներ բացելու եւ գիտեք, ընթերցող, էլ ինչով զբաղվելու—թղթախաղով... Առանց մի րոպէ անգամ ամաչելու այդ անվայել զբաղմունքից, երիտասարդ կանանցից կազմված խումբը այնքան սիրահար է կանաչ սեղանին, որ մինչեւ անգամ, որքան գիտեմ հաստատ աղբիւրից, անցեալ ձմեռվայ սեզօնին մի քանիսը կանաչ սեղանին գրաւ էին դրել իրանց ոսկէ զարդերը։ Եւ դուք, ոչ յարգելի տիկիններ, բարոյական մի փոքրիկ պարտք կատարած չէի՞ք լինի, եթէ ձեր այդ

փոքրիկ պարտէզում զբօսնել։ Եւ երեք զոյգ աչքեր, սիրոյ քնքոյշ զգացմունքով միացած ինձ հետ, հետեւում էին ինձ ամեն մի ժամ, ամեն մի րոպէ եւ յաւիտեան։ Մանաւանդ ինձ տանջում էին քրոջս հայեացքները։ Մենք միմեանց սաստիկ պաշտում էինք եւ միշտ միմեանց հաղորդակից անում մեր մտածմունքները եւ զգացմունքները, մենք միասին էինք մեծացել ու սովորել մտածել եւ զգալ միասին, մեր մէջ ծածուկ ոչինչ չը կար։ Իսկ այժմ, քոյրս յանկարծ զգաց, որ մեր մէջ պատ կայ կանգնած, նա, որ իմ պատճառով քաղաքից եկել էր գիւղը, մինչեւ անգամ չէր էլ փորձում նայել իմ ներսս, ծանօթանալ իմ զգացմունքներիս հետ։ Իմ մի հայեացքից, որով ես դիմաւորեցի նրան հէնց սկզբից, նա պարզ հասկացաւ, որ ես չեմ թոյլ տալու նրան թափանցել իմ սրտիս խորքերը, որ ես առաջվանը չեմ այլ եւս, բոլորովին այն չեմ։

Նրա դէպի ինձ սիրոյ եւ քնքշութեամբ լի խոշոր եւ գրաւիչ աչքերը խորին թախծութեամբ նայում էին ինձ եւ ես այդ նայուածքի մէջ պարզ կարդում էի լուռ եւ քնքոյշ նախատինք իմ հասցէին ուղղած։

Բայց ես այդ ժամանակը վայրենի եսամոլ էի դարձել, ես միմիայն իմ մասին էի մտածում եւ այդ աչքերը իմ սիրտը չէին շարժում։

Երբեմն միայն թւում էր ինձ, որ քոյրս միակն է, որ հասկանում է ինձ։ Քրոջս անխօս եւ լուռ եղած ժամանակ լինում էին րոպէներ, երբ թւում էր ինձ թէ նրա շրթունքներին պատրաստ են բառեր, որոնցով նա կարող է բացատրել տխրութեանս պատճառները։ Բայց այդ ժամանակները ես նրան պատասխանում էի սառն հայեացքով, որից նրա արտասանելու պատրաստի բառերը սառչում էին շրթունքներին։ Եւ այդպիսով ոչ մի անգամ չը պատահեց, որ մենք միմեանց բանանք մեր սրտերը։

Իսկ մի անգամ այդ հանգամանքը արդէն ինձ համար բոլորովին պարզվեց։ Հասել էր մեծ պասի վերջին շաբաթը, սկսել էին տանը զատկական պատրաստութիւններ տեսնել. մենք—հայրս, մայրս եւ քոյրս ճաշի էինք նստած, այդ ժամանակը քաղաքից բերեցին մի նամակ։

Ես միայն աչքիս տակովը նայեցի նամակի հասցէի գրութեան եւ աչքերս իսկոյն եւ եթ դարձրի միւս կողմը։ Ինձ թւում էր, որ իմ աչքերումս գրված էր ամեն բան, դիմացինները իսկոյն կը կարդան եւ կը տեղեկանան իմ գաղտնիքներին։ Ես իմացայ, որ այդ նամակը մեր մօտիկ ազգական—հօրաքրոջ աղջիկ—Մարիա Ալէքսանդրովնայիցն էր (նրան մերոնք կոչում էին Manon)։ Դա մի եւ նոյն ժամանակ եւ իմ քոյր Նադիայի ընկերուհին էր։ Manon-ը մօտիկ ազգականներ չունէր, բնակվում էր նոյն պանսիոնում, ուր ուսանում էր եւ Նադիան, իսկ տօները նա սովորաբար անց էր կացնում իր խնամակալի տանը, որին այնքան չէլ էր համակրում ու սիրում։

Նա գրում էր, որ կամենում է գալ տօները մեզ մօտ անցկացնելու եւ յայտնում էր, որ վաղը նրա գալուն սպասենք։

Հայրս եւ մայրս, ինչպէս եւ միշտ, Manon-ի գալու լուրը ընդունեցին մեծ բաւականութեամբ։ Manon-ին մերոնք առհասարակ շատ էին սիրում։

Գեղեցիկ, շարժուն, կենդանի եւ կանացի հաճոյանալու շարժուածքներով Manon-ը իր հետ կենդանութիւն էր բերում մեր տանը։

Ահա այդ Manon-ի գալու մասին խօսակցութեան ժամանակը հէնց ես զգացի, որ Նադիան շատ վաղուց արդէն իմ աչքերիցս հասկացել էր տխրութեանս իսկական պատճառը։ Manon-ը,—բացականչեց նա, երբ նամակը բարձրաձայն կարդացին—Manon-ը՞ եւ էլ աւելի ոչինչ չասաց, բայց նրա հայեացքը, նրա արտասանածի ձեւը եւ դէմքի ամբողջ արտայայտութիւնը բոլորը միասին ցոյց էին տալիս մի երկիւղ եւ սարսափ։ Նա գունատվեց եւ աչքի տակովը նայեց ինձ վրա։ Այո, ես այդ ամենը նկատում էի։

Միւս օրը եկաւ Manon-ը. մի տարօրինակ դիմաւորումն էր. Նրա բաւականին պարզ ողջոյնին ես պատասխանեցի գլուխս սառն կերպով խոնարհեցնելով եւ հազիւ սեղմեցի նրա ինձ մեկնած ձեռքը։ Իսկ նա ցոյց տալու համար, որ իբր ոչինչ չը գիտէ «իմ հիւանդութեան» մասին, սկսեց դէսից դէնից խօսել, ծիծաղել, պատմել ճանապարհին իբր թէ պատահած մի ինչ որ ծիծաղելի դէպքի մասին եւ այդ բոլոր ժամանակը իր հրաշալի, գեղեցիկ, կապոյտ աչքերով այնպիսի զարմանալի շարժողութիւններ էր անում, որ իմ սիրտս այդ հայեացքներից տակն ու վրա էր լինում։—Մայրս եւ հայրս ծիծաղում էին, իսկ քոյրս աշխատում էր ծիծաղել, եւ բոլոր ժամանակը նայում էր ինձ վրա խորին վշտակցութեամբ, իսկ Manon-ի վրա նախատինքի լի զգացմունքով։

Այո, նա հասկանում էր. իսկ Manon-ը՞, միթէ նա չէր հասկանում. ո՜, աւելի լաւ քան մի ուրիշը. բայց եւ այնպէս դարձեալ շարունակում էր այդչափ անողորմ կերպով սիրահարական խաղեր խաղալ ինձ հետ, անգութ կերպով մինը միւսի ետեւից իր հրաշալի աչքերից նետեր արձակելով դէպի իմ առանց այդ էլ խոցոտված սիրտը։ Այո, պարզ երեւում էր, որ նա ուղղակի զուարճանում էր իմ տառապանքներով, ... անփորձ եւ յիմար սիրտը տանջելով։

Այդ ժամանակից ես արդէն բոլորովին առանձնացայ ինքս իմ մէջ. եթէ մինչեւ այդ ես դեռ ծնողներիս հոգատարութեան զիջանելով փորձ էի փորձում պատասխանել նրանց զանազան զիջողութիւններ անելով, այդ՝ ժամանակից արդէն բոլորովին լռեցի։

(Կը շարունակվի)

գարդերից մի քանիսն էլ այս ձմեռվայ սեզոնին գրաւ դնէիք Ախալքալաքի դժբաղդ հայ գիւղացու համար:

Իրաւ, մարդ կարող է միում դրանց մէջ գտնել գիտակցութեան հասած մի հ ա յ կին, որի հետ կարելի լինէր ներկայ շատ ցաւերից խօսել: Արդեօք ապագայում ինչ կարելի է սպասել ձեզ նման կանանց շրջաններում սընւող օրիորդներից:

Եւա Յովհաննիսեան

—

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Վեհափառ Կաթողիկոսը, որ Զատկի տօների ընթացքում գտնվում էր Թիֆլիսում, մի քանի օրով տեղափոխվել էր Թիֆլիսի մօտ գտնվող Ծիրանաւոր կոչված տեղը՝ իր խանգարված առողջութիւնը վերականգնելու նպատակով: Այժմ, ինչպէս հաղորդում են մեզ, Վեհափառի առողջութիւնը կազդուրված է եւ նա շուտով կը թողնի Ծիրանաւորը:

—

Ներսիսեան դպրոցի տարեկան հանդէսը, որ տեղի էր ունենում ամեն տարի Տեառնընդառաջի օրը, այս տարի յետաձգվել էր մինչեւ մայիս ամիսը: Մեզ հաղորդում են, որ այդ հանդէսը կը կատարվի մայիսի 21-ին դպրոցի եօթանասունհինգամեակի տօնախմբութեան օրը:

—

Կ. Պօլսի «Սուրհանդակ» լրագրի մէջ կարդում ենք. «Վիէննայէ նամակներ ստացանք երէկ, որոնց մէջ բաւական մանրամասնութիւններ կան բանասէր եւ լեզուագէտ Այտընեան Արսէն արքեպիսկոպոսի հիւանդութեան պարագաներուն վրայ: Մխիթարեանց Աբբահայրը թէպէտ հիւանդութեան ծանր շրջան մը կանցնէ, որ իր 76 ամեայ հասակին մէջ կրնար աղետալի հետեւանքի մը յանգիլ, բայց վերջին օրերս բաւական բարւոքում նշմարուած է իր վիճակին մէջ: Տոքթ. Լատըն Պաւէր եւ պրոֆ. Օրթնէր մարտ 28-ին (Ը. Ե.) բժշկական խորհրդակցութիւն մը կատարեր են, որուն վրայ, հիւանդութեան ծանր հանգամանքը բժշկականօրէն ալ ճշտուելով, Հաղորդութիւն տրուեր է հիւանդին: Միաբանութեան բոլոր անդամները այս միջոցին ծնրադիր մնացած են իր մահճակալին քով: Այտընեան արքեպ. տկար եւ դողդոջուն ձայնով մը օրհներ է իր ներկայ եւ հեռաւոր հոգեւոր զաւակները, եւ շնորհակալութիւն յայտներ է անոնց ցուցուցած սիրոյն համար: Ապա միաբանութեան բոլոր անդամները կարգաւ իրենց հօր աջը համբուրեր եւ օրհնութիւնը առեր են: Վիէննայի թերթերը ամեն օր տեղեկութիւն կը հաղորդեն հիւանդին առողջական վիճակին վրայ: Բժշկական ամենօրեայ տեղեկագիրը նախ արքունիք կերթայ եւ յետոյ լրագիրներուն կը հաղորդուի: Հիւանդին որպիսութիւնը հարցնելու եկողներուն համար վանքի խօսարանին մէջ առանձին տետրակ մը բացուած է: Բժշկական վերջին տեղեկութիւնները բաւական յուսադրական են, եւ վտանգը անցած կենթադրուի, մանաւանդ եթէ հիւանդը շարունակէ քիչ մը սնունդ առնել: Միաբանութեան անդամները գիշեր ցորեկ փոխն ի փոխ կը հսկեն հիւանդին քով»:

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան եւ քաղաքային ֆինանսական յանձնաժողովի միացեալ նիստում, որ կայացաւ երեքշաբթի, ապրիլի 18-ին, որոշվեց 600,000 րուբլու փոխառութիւն անել բելգիական Անոնիմ ընկերութիւնից՝ Թիֆլիսի փողոցները սալայատակելու համար: Փոխառութեան համար քաղաքը վճարելու է տարեկան 6%, որից 4-ը իբրեւ ընթացիկ տոկոս, իսկ 2% իբրեւ դրամափոխառութեան շիջուցումն 28½ տարվայ ընթացքում:

—

Մեր ստացած տեղեկութիւններից երեւում է, որ գարնանային անձրեւները շատ լաւ ներգործութիւն են արել զանազան տեղերի հացահատիկների ցանքերի վրայ: Այսպէս, Թիֆլիսի, Ելիզավէտպօլի եւ Երեւանի նահանգների մի քանի գաւառներում ցանքերը առատ հունձ են խոստանում:

—

Պետական կալուածների մինիստրութիւնը, ինչպէս հաղորդում են Պետերբուրգի լրագիրները, նաւթի գինը իջեցնելու համար՝ մտադիր է ընդարձակել նաւթի արդիւնաբերութիւնը Ռուսաստանում: Այդ նպատակով մինիստրութիւնը մշակել է ժամանակաւոր կանոններ առանց աճուրդի կապալով տալու բաւականաչափ նաւթաբեր հողաբաժիններ, որպէս զի ցանկացողները կարողանան շահագործել նրանց:

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուածների մինիստրութիւնը մօտ օրերումս ներկայացնելու է պետական խորհրդին մի ծրագիր, որով ենթադրված է Պետերբուրգում իւրաքանչիւր տարի, հոկտեմբերից մինչեւ մարտ, գիւղատնտեսական կուրսեր կազմակերպել երկու սեռի անձանց համար, որոնք կը ցանկային գիւղատնտեսական գիտութիւններ ձեռք բերել: Կուրսերը կազմակերպվելու են Պետերբուրգի Կայսերական գիւղատնտեսական թանգարանին կից: Թէօրիայի աւանդման հետ միասին, կուրսերում լինելու են եւ գործնական պարապմունքներ: Դասախօսութիւնների աւարտումից յետոյ՝ ցանկացողները կարող են քննութիւն բռնել մի կամ մի քանի առարկաներից եւ ստանալ վկայական:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Շուշի եկած սինօդի անդամ Աշոտ վարդապետ Շախեանը Զատկին անընդհատ քարոզներ տուեց: Այստեղ ընդհանրութեան մէջ տիրող կարծիքները, ինչպէս երեւում է, հետզհետէ իրականանում են: Լսում ենք, որ Շախեան վարդապետը արդէն ձեռնամուխ է եղել տեղիս դպրոցական գործերի քննութեանը եւ հետամուտ է լինում նաեւ արժանահաւատ աղբիւրներից փաստեր հաւաքել տեղիս կոնսիստորիայի գործած զեղծումների մասին»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Westminster Gazette»-ի մէջ տպագրված է յայտնի սօցիալիստ Գօյնդմանի նամակը Հնդկաստանի թշուառ դրութեան մասին: «Ահա քառորդ դար է արդէն, գրում է Գօյնդման, ես չեմ դադարում կրկնելուց, թէ Անգլիան քանի գնում աւելի եւ աւելի աւերում է Հնդկաստանը, կորզելով այդ երկրից ահագին գումարներ, որոնք այժմ հասել են տարեկան 30 միլիոն ֆ. ստերլինգի: Ինձ շատ լաւ յայտնի է, որ վերջին 25 տարիների ընթացքում Անգլիան կորզել է Հնդկաստանից 500,000,000 ֆ. ստերլինգ, եւ այդ հսկայական գումարը նա ստացել է թէ հնդկական կառավարութիւնից եւ թէ մասնաւոր անձերից. մի խօսքով, բրիտանական Հնդկաստանի հողերի ամբողջ արդիւնքը մտել է անգլիական գանձարանը: Մինչդեռ Հնդկաստանը գտնվում է ամենազարհուրելի աղքատութեան մէջ եւ դրամի անընդհատ դուրս տարվելը երկրից հէնց այն անօրինակ սովի պատճառն է, որ այժմ տիրում է այդ երկրում: Հնդիկ գիւղացին, զրկված եկամուտների աղբիւրից, չէ կարողանում ոչ մի խնայողութիւն անել սեւ օրվայ համար: Եթէ Հնդկաստանը անկախ երկիր լինէր, եթէ նա ունենար սեփական օրէնսդրական իշխանութիւն, նա կը դադարեցնէր գոնէ այս տարի դրամի ուղարկումը դէպի Անգլիա: Ես յոյս ունեմ, որ սովի անընդհատ կրկնութիւնները կը հարկադրեն անգլիացիներին, որոնց վրա ծանրանում է աշխարհիս ամենաընդարձակ գաղթականութեան թշուառութիւնների պատասխանատւութիւնը, լուրջ կերպով ուսումնասիրելու այդ հարցը: Բրիտանական Հնդկաստանը այլ եւս չէ կարող դիմանալ կառավարչական այժմեան սիստեմին»:

—Անգլիայում սկսել է հրատարակվել մի նոր ամենօրեայ մեծ թերթ—«Daily Express»—որի նպատակներից մէկն է աշխատել, որ Անգլիան եւ Գերմանիան բարեկամական սերտ յարաբերութիւններով կապվեն միմեանց հետ: Ապրիլի 10-ին այդ թերթը հրատարակեց մի հեռագիր՝ ուղարկված գերմանական կայսր Վիլհելմ II-ից: Հեռագիրը մեծ աղմուկ հանեց Անգլիայում: Ցանկանալով լրագրին աջողութիւն՝ որպէս միջազգային մի բարենպատակ ձեռնարկութեան, կայսրը բառացի կերպով հետեւեալն է հեռագրում. «Ասացէք բրիտանական ազգին, որ իմ առաջին հոգսը միջազգային խաղաղութեան պահպանումն է, իսկ երկրորդը—Մեծ-Բրիտանիայի եւ Գերմանիայի մէջ լաւ յարաբերութիւնների պահպանումն եւ ամրապնդումը: Երկու ազգերի մէջ պատճառ չը կայ տարաձայնութիւնների եւ պատճառ չը կայ ստեղծելու նրանց: Նրանց մէջ չը կայ ոչ մի մրցութիւն, բացի բարի նախանձից, որ ձգտում է բարւոքել երկու ազգերի տնտեսական եւ սօցիալական դրութիւնը»: «Daily Express»-ի թղթակիցը աւելցնում է, թէ կայսրը ուղարկել է նրան այդ հեռագիրը իր ամենամօտ մինիստրներից մէկի միջոցով:

—«Արեւելքը» հաղորդում է. «Բերայի Թաղ. խորհուրդը բանակցութեան մէջ է տիկին Էլիզ անուն եւրոպացի կնոջ մը հետ, գնելու համար անոր ունեցած գուլպայ հիւսելու մեքենան, զոր պիտի փոխադրէ Բերայի արհեստանոցը, Բերայի հայ աղքատ աղջիկներու գուլպայ գործելու արհեստը սորվեցնելու եւ անոնց օրապահիկ մը հայթայթելու նպատակով»:

—Աղեքսանդրիայից գրում են «Արեւելք» լրագրին. «Երուսաղէմի վանքին Աղեքսանդրիոյ մէջ ունեցած կալուածները գնված են արաբական 1254 թուականին, Բէթրաքի Յովհաննէս անուն հայէ մը 1800 եգիպտ. ոսկիի: Այդ կալուածները կը բաղկանան 41000 կանգուն տարածութեամբ ընդարձակ հողէ մը, որուն մէկ մասին վրա կառուցված են խանութներ եւ տուներ: Թուականէս չորս տարի առաջ յիշեալ Բէթրաքի Յովհաննէսի թոռներն ու թոռնորդիները, «Ժառանգորդք Բիէռ Մէլէքի» օտարաձեւ անունին տակ դատ բացին վերոյիշեալ կալուածներու մասին, յաւակնելով սեպհականութեան իրաւունք ունենալ անոնց ամբողջութեան վրա: Այդ «ժառանգորդ»-ները կը բաղկանան 16 անձերէ, որոնց մէկը՝ անգլիացի տիկին մը, 3 պելճիքացի, մէկ աւստրիացի օրիորդ, 2 գերմանացի, 6 զուիցերիացի, 2 իտալացի եւ 1 տանիմարքացի: Կատարեալ բաբելոնեան խառնակութիւն մը, որուն մէջ հայու նշոյլը, հոտն անգամ չը կայ: Ուրեմն վաթսուն տարուան ընթացքին մէջ այդ սերունդը բոլորովին օտարացեր է, զի Բէթրաքի Յովհաննէսի հայութիւնը բնաւ տարակոյս չի վերցներ, ըստ որում Երուսաղէմի անունով շինված հէօճէթին մէջ որոշակի նշանակված է Բէթրաքի Եուանիս իլ Էրմէնիլ, այսինքն «Բէթրաքի Յովհաննէս հայը»: Դատը նախնական դատարանին մէջ չահուելէ յետոյ, երեք տարիէ ի վեր վերաքննիչ ատեանին առջեւ կը ձգձգուէր. բայց ահա այս անգամ թուականէս 2 շաբաթ առաջ, դատարանը իր վերջնական վճիռը արձակեց ի նպաստ Երուսաղէմի վանքին: Մէլէքի ժառանգորդները կուզէին հին հէօճէթներու ինչ ինչ անկանօնութիւններէն օգտուիլ եւ այս տեսակէտով գործը բաւական կնճռոտ հանգամանք ունէր, այսու ամենայնիւ, շնորհիւ քաղաքիս առաջնակարգ փաստաբան պ. Ալպէրիք Լըմուանի ջանքերուն եւ խառն դատարանի դատաւորաց ուղղամտութեանն ու ողջմտութեանը, Երուսաղէմի վանքը դատը շահեցաւ: Խնդրոյ առարկայ եղած կալուածները կը ներկայացնեն այսօր 25,000 անգլ. ոսկւոյ հարստութիւն մը»):

—«Արեւելքի» մէջ կարդում ենք. «Քղիի Խուփս գիւղի Թաղ. Խորհուրդը սրտառուչ նամակ մը գրելով իր գիւղացիներէն անոնց՝ որոնք Պոլիս կը գտնուին, կը պարզեն գիւղին կարօտ վիճակը եւ կը խնդրեն միւնոյն ատեն որ հանգանակ ընելով ձեռքերնուն եկած նպաստը հասցնեն իրենց կարօտ հայրենակիցներուն: «Ամբողջ գիւղը, կըսէ այդ նամակը, իր օրապահիկը հայթայթելու անկարող է, որովհետեւ ընդհանուր զոհացնելու չափ գործ չը կայ: Գիւղացիք իրարմէ օգնութիւն կը հայցեն, իրարմէ հաց կը խնդրեն, սակ կտոր մը չոր հաց, զոր չեն ալ կրնար ստանալ, որովհետեւ այն միւնոյն աղքատութիւնը, որով համակուած են իրենք, համակած է նաեւ միւսները: Գեղին քիչ շատ կարող դասակարգը, ընդամէնը 20 տուն, բաւական ատեն ձեռքէն եկածը ըրաւ կարօտներուն օգնելու համար, բայց ինչ օգուտ որ ինքն ալ պարտաւորուեցաւ դադրեցնել այդ նպաստը, իր կարգին աղքատութեան մէջ չիյնալու համար: Ժամանակ մը, անոնց նպաստով նոյն իսկ փուռ մը բացուեցաւ, ուրկէ շատ մը աղքատներ կտոր մը հաց կը ստանային ամեն օր: Ձմեռն ալ անկարեկիր եղաւ այս տարի. ձիւները տակաւին չեն հալած, այնպէս որ գեղացիք չեն կրնար բանջարեղէն քաղել, ու գէթ անով սնանիլ: Գիւղին 70 տուներէն զատ միւսները ամենքն ալ մարդ ունին Կ. Պոլիս կամ այլուր, որոնք սակայն ոչ մէկ օգնութիւն կընեն իրենց կարօտ ընտանիքին: Իրենց եղբայրները, քոյրերը, մայրերը եւ հայրերը կարօտ ու աղքատ վիճակի մէջ կը թողուն, առանց բնաւ մտածելու թէ անոնք իրենց վրա յառած են աչքերնին եւ օրէ օր քիչ մը նպաստի կը սպասեն»:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

19 ապրիլ

ՄՕՍԿՎԱ: Այսօր ժամը 4-ին, Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհին եւ Մեծ Իշխան Սերգի Ալէքսանդրովիչ իր Ամուսնու հետ այցելեցին Դանիլովսկի եւ Դօնսկոյ վանքերը: Ճանապարհին ժողովուրդը մեծ ոգեւորութեամբ ողջունում էր Նոցա Մեծութիւններին:

ԿԱՊՇՏԱԴՏ: Իօհաննեսբուրգի օգնական յանձնաժողովի քարտուղար Վինցենտ, որ Օրանժեան հանրապետութեան քաղաքացի է, մօտ օրերումս այցելեց ստատս-սեկրետար Րէյցին եւ նրա հետ բանակցութիւններ սկսեց երկրի սահմաններից արտաքսած օտարերկրացիների մասին: Րէյց յայտնեց, թէ ոչ միայն բրիտանական հպատակները, այլ եւ գերմանացիները, ամերիկացիները եւ ուրիշ օտարերկրացիներ, որոնք հրաժարվեցին զէնք վեր առնել եւ գնալ պատերազմ, հետզհետէ կարտաքսվեն երկրից:

ԼԻՍԱԲՈՆ: Պատգամաւորների ժողովը համարեա միաձայն մերժեց Կօստի առաջարկը՝ հարցապնդումն անելու մինիստրութեանը այն պատճառով, որ նա թոյլ է տուել անգլիական զօրքին անցնելու պորտուգալական տիրապետութիւնների միջով:

ԼՕՆԴՕՆ: «Times»-ին հաղորդում են Մեֆկինգից, թէ պաշարողների թիւը այժմ հասնում է 3,000-ի: Նրանք բազմաթիւ թնդանօթներ ունեն, բայց Կրեզօյի մեծ թնդանօթը վերցրած է դիրքից եւ ուղարկված Պրետորիա նորոգելու:

«Daily Mail»-ին հեռագրում են Մեֆկինգից, թէ 30 հոգի տեղացիներ փորձեցին ապրիլի 14-ի գիշերը 80 գլուխ տաւար անցկացնել քաղաք: Բօէրները նրանց նկատեցին եւ սկսեցին հրացան եւ թնդանօթ արձակել նրանց վրա, որի ժամանակ 6 տեղացիներ վիրաւորվեցին, իսկ 4 գերի ընկան: Տաւարը հրացանազարկ եղաւ, բացի 15-ից, որոնք ընկան բօէրների ձեռքը:

ԲԷՅՐԱ: Գեներալ-լէյտենանտ Կարրինգտօն հասաւ Մօրանդելլաս:

ԱԼԻՎԱԼՊՕՐՏ: Այստեղ եկած հեծեալ սուրհանդակը հաղորդեց, թէ Վէպէրէնի մօտ գերի են առնված 26 բօէրներ, թէ Օլիվիէն վիրաւորված է եւ թէ նրա տեղ նշանակված է Իսահակ Պօդշտէր:

ՆԻՒ-ԻՕՐԿ: Շօֆիլդի հանքահորերում տեղի ունեցած պայթման ժամանակ սպանված են 200 մարդ. 137 դիակ դեռ եւս չեն գտնված:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Այն լուրը, թէ Տրիպօլիի նոր նշանակված վալի Իզմայիլ-Կէմալ-բէյը, որ շաբաթ օրը, պէտք է ճանապարհ ընկնէր դէպի իր պաշտօնատեղին, փախաւ Եւրօպա, ճիշդ չէ: Իսկութիւնն այն է, որ Իզմայիլ-բէյը, իր ազատամիտ հայեացքների պատճառով, ապահով չէր զգում իրան, ուստի եւ նա ծածուկ գնաց անգլիական պահականաւը, եւ այժմ երրորդ օրն է արդէն, որ գտնվում է անգլիական դեսպանատան պաշտպանութեան տակ: Այսօր Իզմայիլը, ինչպէս ասում են, անգլիական նաւով ուղեւորվում է Եւրօպա: Այդ դէպքը խիստ տպաւորութիւն է անում այստեղի քաղաքական շրջաններում:

Այսօր կայացաւ դեսպանների ժողովը, ուր քննվում էր Բ. Դրան պատասխանը դեսպանների միացեալ յայտագրին մաքսային տուրքերն աւելացնելու վերաբերմամբ: Բ. Դրան պատասխանը սկզբունքով ցրում է պետութիւնների երկիւղը եւ կը ծառայէ իբրեւ հիմք բանակցութիւնների շարունակութեան:

ՊԱՐԻԶ: Ֆրանսիական կառավարութիւնը առանձնապէս յանձնարարեց դեսպան դը-Նօյալին հաղորդել գերմանական կայսրին հանրապետութեան նախագահի եւ կառավարութեան բարեմաղթութիւնները գերմանական թագաժառանգի չափահասութեան տօնի առիթով:

20 ապրիլ

ՄՕՍԿՎԱ. Միտրոպօլիտի ճաշը վանքում. «Ձերդ Կայսերական Մեծութիւն, թոյլ տուէք մեզ, այս մենաստանի համեստ բնակիչներիս, արկանել առ ոտս Ձերդ Կայսերական Մեծութեան մեր խորին շնորհակալութեան զգացմունքները Ձեր Բարձր այցելութեան համար: Չենք կարող խօսք գտնել արտայայտելու համար այն սիրոյ եւ երախտագիտութեան զգացմունքները, որոնցով, իբրեւ ծայրէծայր լի բաժակ, լցված է այս րոպէին մեր հոգին: Ասենք, մենք չենք էլ սովոր խօսքով արտայայտել այդ զգացմունքները: Իբր պարզ եւ սակաւագէտ մարդիկ, եկած այս մենաստանի հովանու տակ մեծ մասամբ գիւղական գութանի մօտից, մենք չը գիտենք արտայայտել մեր սէրը, բայց դրա փոխարէն մենք գիտենք սիրել ռուսաբար, ըստ աստուածային պատուիրանի, ուղղափառ կերպով. սիրել խորագին, անկեղծօրէն, մինչ անձնուիրութիւն: Հաւատա, Արքայ, որ Ձեր ներկայ այցելութիւնը կը թողնի մեր հոգիներում ոչ միայն քաղցր յիշատակներ, այլ եւ զգացումն անընդհատ եւ անկեղծ աղօթային հաղորդակցութեան Ձեզ հետ, եւ երանի թէ այս բազմաթիւ, ի մի համահնչիւն ներդաշնակութիւն ձուլվող աղօթարար ձայները հասնեն Ամենաբարձրեալի Գահին եւ, քաղցրացնելով Երկնային Թագաւորի լսելիքը, բերեն Նրա ողորմութիւնն ու հաճութիւնը մեր երկրի Թագաւորի վրա եւ Նրա միջոցով եւ ամբողջ մեր ուղղափառ Ռուսաստանի վրա: Տէր, պահպանի Թագաւորին, հզօր, ինքնակալ Թագաւոր ուղղափառ, Թագաւորիր ի փառս մեր, թագաւորիր յերկիւղ թշնամիների: Տէր, պահպանիր Թագաւորին, Փառապանծին շնորհիր երկար օրեր երկրիս վրա»:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ապրիլի 19-ին, երեկոյեան ժամի 9-ին, Կօպէնհագէնից Գատչինա ժամանեց Թագուհի Մարիա Ֆէօդորօվնան:

ՀԱԱԳԱ: Բօէրների միսսիան ճանապարհվեց Ռօտտէրդամ, որտեղից կը գնայ Ամէրիկա: Երկաթուղու կայարանում բազմաթիւ ամբոխը ողջունեց միսսիայի անդամներին:

ՍՕՖԻԱ: Վիդդինում, Տիրնօվօյում եւ Ռուսչուկում կայացան ժողովներ նոր տասանորդական հարկի դէմ բողոքելու համար: Ժողովների մէջ մասնակցում էին շատ մարդիկ: Ռուսչուկի

չրջանում յայտարարված է պաշարողական դրութիւն այն պատճառով, որ մի գիւղում գիւղացիները սպանեցին տանուտէրին։

ԹԷՕԴՕՍԻԱ։ Ապրիլի 19-ին վախճանվեց հռչակաւոր նկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկի։

ԵԱԼՏԱ։ Եալտայում աղքատ հիւանդների համար սանատօրիում կառուցանելու համար մինչև այսօր հաւաքված է 83,000 րուբլի։ Սանատօրիումը կառուցված է Մասանդրիայում Բարձրագոյն հրամանով տուած տեղի վրա՝ ծովի մօտ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Այսօր Բերլին ուղևորվեց մարշալ Շաքիր-փաշան՝ սուլթանից գերմանական Թագաժառանգ պրինցին չնորհաւորութիւններ մատուցանելու նրա չափահասութեան առիթով։

ՊՕՐՏ-ՍԱԻԴ։ Ժանտախտ երևալու մասին այսօր յայտարարված է պաշտօնապէս։ Այսօր հիւանդանալու 4 դէպք է եղել։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ՍՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
Կ. Մ. Չիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.
Զ. Ի. Ռաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Ա. Ն. Ծպակօվսկի—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հ.
Ա. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Ն. Ծպակօվսկի—6—7 ժ. նեարդային (էլեքտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.
Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.
Վ. Մ. Մախվիլաձէ—քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւն։
Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Տ. Առվանիտսկի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
123—150 **Բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ**

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
«Մ Ի Ջ Ն Ո Ր Դ»
(Посредникъ)
Դ. Ի. ԵԱԿԻՄՕՎԻՉԻ
Պուշկինեան պասաժ, Թամամշեվի քարավանսարայի հանդէպ։
Հաւաքում է պ.պ. ատմաւորների հայցերին մանրամասն հասցէն ազատ բնակարանների (դրա համար վերցնում է 20 կոպ.), որ չատ դիւրութիւն կը պատճառէ թէ ատմաւորներին և թէ բնակարան վարձողներին։ Այդ նպատակով պատրաստված է մանրամասն ցուցակ։ Բնակարանների մասին տեղեկութիւններ կարելի է ստանալ ձրի գրասենեակում։
№ 1. 0—25

Чистый Какао Блоокеръ
Питательный напитокъ
46—50

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Ուրբաթ, ապրիլի 21-ին,
կը կայանայ յայտնի պիանիստ
ԽՈՍԻՖ ՀՈՖՄԱՆԻ
կօնցերտը։
Սկիզբը երեկոյեան 9 ժամին։
Տոմսակները կարելի է գնել Միրիմանեանի երաժշտական գործիքների գէպաւում, Դվորցովայա փողոցի վրա։ 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ արանով յայտարարում է, թէ նրա դիւանատան մէջ 1900 Թ. ապրիլի 22-ին, ժամը 12-ին, [illegible] զոյից մինչև Մթացմինդայի փողոցի վրա գըտընվող Կիլօծիի տունը, 70,00 պատ. սաժ. երկարութեամբ և 0,42×0,28 կտրուածքով, 2060 րուբլի գումարի։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանագիրը վարչութեան չինարարական բաժնում բոլոր լի օրերը, ժամը 9-ից մինչև 2-ը։ 2—3

ՋՐԱՀԵՂԶՈՒԹԻՒՆԻՑ ԱԶԱՏՈՂ ՌՈՒՍԱՑ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ընկերութեան Թիֆլիսի վարչութիւնը խոնարհաբար խնդրում է պ.պ. անդամներին, չնորհ բերել տարեկան ընդհանուր ժողովի, որ լինելու է ապրիլի 21-ին, երեկոյեան 8 ժամին, նահանգական վարչութեան շինութեան մէջ։

Զբաղմունքի նիւթերն են.

1) Թիֆլիսի վարչութեան 1899 թեի հաչիւը։
2) Հաստատումն քննիչ յանձնաժողովի զեկուցման վարչութեան հաչւի և դրամական գրքի վերաբերմամբ։
3) Ընտրութիւն վարչութեան և քննիչ յանձնաժողովի անդամների հետեւեալ եռամեակի համար։ 2—2

ՄԻ ՀԱՅՈՒՀԻ
որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուները և մուզիկա, ցանկանում է գտնել կօնպանիօնկայի տեղ, կամ պարապել եօթ-ութ տարեկան աղջկայ հետ. յօժար է գնալ նաև քաղաքից դուրս և արտասահման։ Հասցէն՝ Лабораторная ул., № 5, домъ Цуринова. (Գաւթում աջակողմը)։ 4—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ արանով յայտնում է, թէ նրա դիւանատան մէջ 1900 թեի ապրիլի 22-ին նշանակված է աճուրդ կապալով տալու խճաքարի և աւազի մատակարարումը քաղաքային խճուղած փողոցները կարկատելու համար,—1, 2, 3 քաղաքամասերում—100 խորանարդ սաժէն խճաքար և 20 խոր. ս. աւազ. 4, 5 և 6 քաղաքամասերում—50 խոր. ս. խճաքար և 10 խոր. ս. աւազ, 7 և 8 քաղաքամասերում—250 խ. ս. խճաքար և 50 խ. ս. աւազ, և 9, 10 քաղաքամասերում 200 խ. ս. խճաքար և 40 խ. ս. աւազ։ Այդ կապալը կարող է տրվել և մաս-մաս։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանագիրը վարչութեան չինարարական բաժնում բոլոր լի օրերը ժամը 9-ից մինչև 3-ը։ 3—3

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏԿԱ
ՕՐԻՈՐԴ ՆՈՒՆԷ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԳՕԼՕՇԵԱՆ
Հասցէն՝ Красногорская ул. № 14. 10—21

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտւութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. և 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ
մազերը բուսցնելու և ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաև բոլորովին նոր միջոց
ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ
երեսին քնքշութիւն և սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արևի պատճառած սևութիւնը, մռները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն և սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական և դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երևանեան հրապարակ և նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց և Բաղւում. նաև Միքայէլեան կամուրջի վրա, Գապօվի և Արիստակովի դեղատներում։ Օտարաքաղաքայինների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով։ 62—100

Թիֆլիսի Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան

Վարչութիւնը յայտարարում է ի գիտութիւն պ.պ. բաժնետէրերի, որ նշանակված 10% վճարման վերջին ժամանակամիջոցը լրանում է ներկայ ապրիլ ամսի 25-ին։

Ի գգուշութիւն պ.պ. բաժնետէրերի Վարչութիւնը յայտարարում է, որ ժամանակին փողը չը ներկայացնող բաժնետէրերը զրկվում են մինչ այդ իրանց ներկայացրած վճարումներից։

Ընկերութեան գրասենեակը գտնվում է Պուշկինսկի պասաժ №№ 17 և 19։ 1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Սանով յայտարարում է ի գիտութիւն Թիֆլիսում անչարժ կայք ունեցողների, որ սոյն 1900 թւականի ապրիլի 15-ից կազմել է դասաւորեալ ցուցակ անչարժ կայքերը հողային տուրքի ենթարկելու, համաձայն պետական խորհրդի 1898 թ. մարտի 30-ի Բ ա ր ձ ր ա գ ո յ ն հաստատված որոչման։

1900 թ. տուրքի գումարն—կազմում է 60,357 ր. և հարկահանութեան ծախսերի համար քաղաքային խորհրդի կայացրած վճռի համեմատ որոչված է 2,800 րուբլի, որ համաձայն հարկային օրէնսդրութեան 13-րդ յօդուածի, վճարում են հարկի ենթակայ կալուածների տէրերը։

Սոյն 1900 թ. տուրք վճարելու ենթակայ Թիֆլիսում եղած անչարժ կայքերի արժէքը, համաձայն քաղաքային գնահատութեան, գնահատված է 50,501,830 ր. (աւելի քան 1899 թ. 9,155,552 ր.), ուստի կալուածներից տուրքի պէտք է ենթարկվեն հետեւեալ չափով։

1900 ՏԱՐԻ

Գնահատված գումար։ Ռուբ.	Տուրքի բանակը։ Ռուբ.	Տուրքի բանակը։ Կ.	Հարկահան. ծախսը։ Ռուբ.	Հարկահան. ծախսը։ Կ.	ԸՆԴԱՄԵՆԸ. Ռուբ.	ԸՆԴԱՄԵՆԸ. Կ.	Գնահատված գումար։ Ռուբ.	Տուրքի բանակը։ Ռուբ.	Տուրքի բանակը։ Կ.	Հարկահան. ծախսը. Ռուբ.	Հարկահան. ծախսը. Կ.	ԸՆԴԱՄԵՆԸ. Ռուբ.	ԸՆԴԱՄԵՆԸ. Կ.
100,000	119	52	5	55	125	70	700	—	84	—	04	—	88
80,000	95	61	4	44	100	05	500	—	60	—	03	—	63
40,000	47	81	2	22	50	03	200	—	24	—	01	—	25
15,000	17	93	—	83	18	76	100	—	12	—	01	—	13
10,000	11	95	—	55	12	50	70	—	08	—	—	—	08
6,000	7	17	—	33	7	50	40	—	05	—	—	—	05
2,000	2	39	—	11	2	50	10	—	01	—	—	—	01
1,000	1	20	—	06	1	26	5	—	01	—	—	—	01

Օրինակ.—Այսպիսով ուրեմն 6,745 ր. գնահատված գումարից տուրք պիտի առնվի 8 ր. 07 կ. (6,000 ր.-ուց—7 ր. 17 կ., 700 ր.-ուց 84 կ., 40 ր.-ուց—05 կ. և 5 ր.-ուց—05 կ., ընդամենը 8 ր. 07 կ.) և հարկահանութեան ծախս—37 կ. (33 կ.+04 կ.=37 կ.) 82,275 ր.—98 ր. 33 կ. տուրք։ (95 ր. 61 կ.+2 ր. 39 կ. +24 կ. +08 կ. +01 կ.=98 ր. 33 կ.) և 4 ր. 56 կ. հարկահանութեան ծախս (4 ր. 44 կ. +11 կ. +05=4 ր. 56 կ.), այսինքն արքունական տուրքերի գումարը հարկահանութեան ծախսերի հետ միասին այս տարի կազմում է քաղաքային գնահատական տուրքի գրեթէ 1/6 մասը։

Քաղաքային գնահատական տուրքից զանազանութիւն ունենալու համար կալուածները նոր սահմանված տուրքին չեն ենթարկվում։

1) Եկամուտ չը բերող այն դատարկ տարածութիւնները, որոնք գտնվում են քաղաքի արուարձաններում (քաղաքի կենտրոնական մասը արուարձաններից բաժանող գծի ուղղութիւնը մանրամասն ցոյց է տուած 1889 թւականի «Кавказъ» լրագրի № 114)։

2) Այն աժանագին կալուածքները, որոնց վրա տուրքը 25 կոպէկից պակաս բաժին կընկնէր (1900 թւականի համար տուրք նշանակված է ամենաքիչը մինչև 220 րուբլի արժող կայքերի վրա)։

3) Արքունի կայքերը։

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ կարելի է ստանալ Թ ի ֆ լ ի ս ի քաղաքային վարչութեան մէջ, որ «Кавказъ» լրագրում հրատարակվելուց յետոյ մի ամսվայ ընթացքում տուրքի ենթարկված անչարժ կայքերի տէրերից յայտարարութիւններ պիտի ընդունվեն տուրքի մասին։

Մի ամսվայ ընթացքում Քաղաքային Վարչութիւնը քաղաքային խորհրդին կը ներկայացնէ նոր տուրքի վերաբերեալ կազմված հաչւեցոյցը, դրա մասին եկած բոլոր բողոքողների և բացատրութիւնների հետ։ Քաղաքային խորհուրդը վերջնականապէս այդ տուրքի հաչւեցոյցը հաստատելուց յետոյ, Քաղաքային վարչութիւնը անմիջապէս ձեռք է զարնում անչարժ կայքերի տէրերին տուրք վճարելու հրաւիրագրեր ուղարկելուն. այդ հրաւիրագրերի մէջ նշանակված կը լինի անչարժ կայքերի վրա վերջնականապէս նշանակված տուրքի չափը։

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ Ա. ՓՐԻԴՕՆՕՎԻ ԵՒ ԸՆԿ.

Պետական ավնուականների հողային բանկի խաղարկութեան տոմսերը ապահովացնելու համար 1900 թ ե ի մ ա յ ի ս ի 1-ի տիրաժից՝ գրասենեակը վերցնում է ցնոր փոխոխութիւն 1 ր. 10 կ. տոմսի համար և 15 կ, մարկայի և անդորրագրի համար։

Հեռագրով և վերագիր վճարով գրասենեակը ապահովացումն չէ յանձն առնում։ 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՑ

Ընդունելութեան քննութիւնները լինելու են ապրիլի 25-ից մինչև 28, առաւօտեան 9 ժամից սկսած, դպրոցի շինութեան մէջ։ Այն անձինք, որոնք չեն ներկայացրել իրանց խնդիրների հետ հարկաւոր դօկումենտները, պարտաւոր են ներկայացնել նրանց մինչև ապրիլի 22-ը։ 3—4

ԾԻՆԵՐԱՐԱԿԱՆ-ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲՅՈՒՐՕ
Ինժեներ Ն. Բ. Պասեկի
Тифлисъ, Михайловская ул. № 116.
Հասցէն հեռագիրների համար. Тифлисъ— Пассеку.
ՏԵԼԵՖՕՆ № 642.

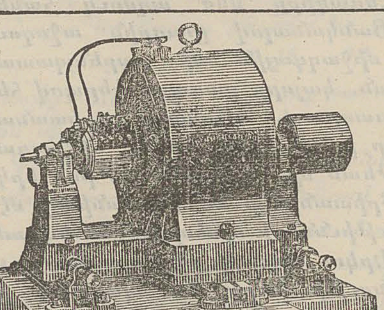

ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆ
Ռուսաց և արտասահմանեան ֆիրմաների։
ԲՒՒՐՕՆ ՑԱՆՑՆ Է ԱՌՆՈՒՄ
կառուցանել
Ամեն տեսակ չինութիւններ, գործարաններ և գործատներ
ԳԱԶԱ-ՇՈԳԻԻ-ՋՐԱՆՑՔՆԵՐ
Ամեն տեսակ էլէկտրօտէխնիկական կառուցումներ և սարքեր, այսինքն հեռագիրների, տէլէֆօնների, լուսաւորութեան, տրամվայների և ուժի հաղորդելը հեռաւորութեան վրա։

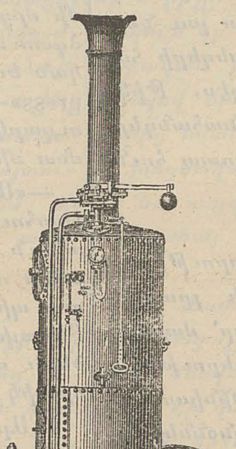

ԿԱՆԱԼԻԶԱՑԻԱ, ՎԵՆՏԻԼԵԱՑԻԱ և ՏԱՔԱՑՈՒՄԸ
ԴՆԵԼ, ԺՈՂՈՎԵԼ և ՍԱՐՔԵԼ
ամեն տեսակ
տուրբիններ, խողովակներ, մեքենաներ և ջրհաններ։
ԿԱՌՈՒՑԱՆԵԼ
երկաթէ կամուրջներ
և տնակներ։
ՑԵՄԵՆՏԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ
(Ս. Հ. Շ.) 89—100